

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Зміст

ПРИВІТАННЯ ГОЛОВИ ВЧЕНОЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ», АКАДЕМІКА С. В. КІВАЛОВА	17
---	----

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ, ФІНАНСОВОГО ПРАВА

<i>Ківалов Сергій Васильович</i> ДЕРЖАВНА ЦІЛЬОВА ПРОГРАМА ЯК ЗАСІБ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ	19
<i>Біла-Тіунова Любов Романівна</i> ОКРЕМІ НОТАТКИ ЩОДО «ПРИНЦИПУ РІВНОГО ДОСТУПУ» І «ПРИНЦИПУ НЕДИСКРИМІНАЦІЇ» У ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ	22
<i>Білоус-Осінь Тетяна Ігорівна</i> ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕДУР ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ ТА НАУКИ	26
<i>Даниленко-Негара Юлія Сергіївна</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВИЛ ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ У ЗАКОНОДАВСТВІ ПРО ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ	28
<i>Козачук Діана Анатоліївна</i> ЩОДО ОБСЯГУ ПРАВА НА АПЕЛЯЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ	32
<i>Негара Родіон Віталійович</i> УСНІЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ АКТ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ	35
<i>Осадчий Анатолій Юрійович, Закаленко Олена Василівна</i> СТАНДАРТИ ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ	38
<i>Слободянюк Марина Анатоліївна</i> ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ.	42
<i>Стрельников Андрій Вікторович</i> АНТИКОРУПЦІЙНА СУБ'ЄКТНІСТЬ ПАТРОНАТНИХ СЛУЖБОВЦІВ: РЕТРОСПЕКТИВА НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	44
<i>Фролова Євгенія Ігорівна</i> ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.	48
<i>Чердинцев Юрій Герасимович</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ АТЕСТАЦІЇ СЛУЖБОВЦІВ МИТНИХ ОРГАНІВ	50
<i>Назарчук Анастасія Валеріївна</i> ЩОДО СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОСТІ ТА ПРОТИДІЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ У ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ	53
<i>Піть Ігор Юрійович</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ФІНАНСАМИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ	56
<i>Бевзюк Ангеліна Костянтинівна</i> АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ	59
<i>Данілов Олександр Дмитрович</i> НАВЧАННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ СУДОВОЇ СИСТЕМИ	62

СЕКЦІЯ 9. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Степаненко Оксана Василівна

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ:
КВАЛІФІКАЦІЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ.....458

Стрельцов Євген Львович

ВИЗНАЧЕННЯ ТА ВСТАНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ:
СУТНІСТЬ У «ДЕТАЛЯХ».....461

Viacheslav Tuliakov

SECURITY THEATER VS. FUNDAMENTAL FREEDOMS IN ECHR JURISPRUDENCE – A CRITICAL
EXAMINATION FOR UKRAINIAN CRIMINAL JUSTICE REFORM.....464

Мирошниченко Наталія Анатоліївна

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ У ВИЗНАЧЕНІ ІНСТИТУТУ СПІВУЧАСТІ.....468

Коломієць Юлія Юріївна

ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗАМАХ НА ВБИВСТВО.....471

Полянський Євген Юрійович

ЩОДО НОВАЦІЙ В ПИТАННЯХ СИСТЕМ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ
ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ.....474

Абакіна-Пілявська Людмила Миколаївна

ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ,
ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 286 КК УКРАЇНИ.....477

Агапова Каріна Вікторівна

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ, ЯКА ВЧИНЯЄ КРИМІНАЛЬНІ
ПРАВОПОРУШЕННЯ У СКЛАДІ МОЛОДІЖНИХ УГРУПОВАНЬ.....479

Берш Анастасія Яковлівна

ЗНАЧЕННЯ ПСИХІЧНОГО СТАНУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ ПІД ЧАС КВАЛІФІКАЦІЇ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 429 (ЗАЛИШЕННЯ
ПОЛЯ БОЮ ТА ВІДМОВА ДІЯТИ ЗБРОЄЮ).....482

Бойченко Віталій Петрович

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА КРИМІНАЛЬНУ ПОЛІТИКУ УКРАЇНИ: РИЗИКИ
ДЛЯ ПРАВ ЛЮДИНИ.....485

Горбачова Ірина Михайлівна

ПРИНЦИП ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РОЗМІРИ ШТРАФУ ЗА КК УКРАЇНИ.....487

Іванова Вероніка Петрівна

ЕВОЛЮЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....490

Тавлуй Олена Вікторівна

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ В ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗАКІНЧЕННЯМ СТРОКІВ
ДАВНОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....493

Тимофєєва Лілія Юріївна

ЛЕГІТИМНІСТЬ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗБЕРІГАННЯ ТА ПОШИРЕННЯ
ПОРНОГРАФІЇ.....495

Хильченко (Макаренко) Анастасія Сергіївна

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ.....497

Хімченко Світлана Анатоліївна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ.....501

Чугуніков Ігор Іванович

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВИХ КОМАНДИРІВ ЯК НОВА ФОРМА УЧАСТІ ДЕКИЛЬКОХ
СУБ'ЄКТІВ У ВЧИНЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....505

Павлова Олександра Сергіївна

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ
ЖУРНАЛІСТІВ.....509

Гончарова-Парфьонова Ольга Олегівна

ПРОВОКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В СПІВВІДНОШЕННІ
З ІНСТИТУТОМ СПІВУЧАСТІ.....513

Забавський Дмитро Олександрович

ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ КОНТРАБАНДИ В НАЦІОНАЛЬНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ
ЗАКОНОДАВСТВІ.....516

Ігнатів Євген Євгенович

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ОРГАНІЗАЦІЮ НЕЗАКОННОГО ПЕРЕПРАВЛЕННЯ
ОСІБ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН З МЕТОЮ УХИЛЕННЯ ВІД ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ.....519

Коновальчук Сергій Сергійович

ЗЛОВЖИВАННЯ ПОВНОВАЖЕННЯМИ ОСОБАМИ, ЯКІ НАДАЮТЬ ПУБЛІЧНІ ПОСЛУГИ:
СОЦІАЛЬНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....522

Кулик Анастасія Валеріївна

СИСТЕМНІСТЬ ЯК ОЗНАКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА.....525

Мальцев Максим Вікторович

ВІДМЕЖУВАННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 272 КК УКРАЇНИ, ВІД
СУМІЖНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....528

Перстинчик Дмитро Олегович

КАРАНІСТЬ КОНТРАБАНДИ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ: НОРМАТИВНІ ТА ПРАКТИЧНІ
АСПЕКТИ.....530

Поліщук Яна Романівна

МОБІНГ ЯК РІЗНОВИД ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ.....533

Рутковська Анастасія Русланівна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ ТА НІМЕЧЧИНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ
АНАЛІЗ.....536

Фартух Олександр Олександрович

ВОЄННІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ОРІЄНТИРІВ
УКРАЇНИ.....539

Цвеліх Павло Володимирович

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В СФЕРІ
НЕДОТОРКАНОСТІ ДЕРЖАВНИХ КОРДОНІВ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ, ПЕРСПЕКТИВИ...543

СЕКЦІЯ 10. ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Торбас Олександр Олександрович

ЩОДО МОЖЛИВОСТІ ЗАЯВЛЯТИ КЛОПОТАННЯ ПРО ОБРАННЯ ЗАПОБІЖНОГО
ЗАХОДУ ПОТЕРПІЛИМ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ У ФОРМІ ПРИВАТНОГО
ОБВИНУВАЧЕННЯ.....547

Аленін Юрій Павлович, Волошина Владлена Костянтинівна

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....550

Дрюмкін Віктор Миколайович

ПОВОЄННА КРИМІНОЛОГІЯ В УКРАЇНІ: ПОТРІБНА ЗМІНА ДОКТРИНИ.....552

Ракіпова Інна Василівна

ЩОДО ПСИХОСОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....555

Волошина Владлена Костянтинівна, Нечипорук Володимир Олександрович

ВПЛИВ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ НА КРИМІНАЛЬНЕ
ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ.....558

Гуртієва Людмила Миколаївна

ДО ПИТАННЯ ПРО ПІДСТАВИ ВІДКЛАДЕННЯ СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ НА СТАДІЇ
СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ.....561

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ

Однією з ознак повноцінної демократичної держави є процвітаюча та ефективна діяльність журналістів та медіа. Надзвичайно важлива місія журналістів вимагає створення належних умов для їхньої роботи та забезпечення їхнього захисту. Кримінальні правопорушення проти журналістів – це суспільно небезпечні діяння, що завдають великої шкоди як окремій особі, так і суспільству в цілому, оскільки характеризуються аморальністю та безсоромністю вчинених дій, принижують гідність і честь потерпілого, завдають великої шкоди здоров'ю людини, зокрема її духовному стану.

Важливою умовою діяльності журналістів є створення надійної та ефективної системи кримінального законодавства для захисту їхньої репутації від кримінальних правопорушень та порушень закону. Для цього Кримінальний кодекс України створив систему заборонних норм кримінального права, які переважно розташовані в розділі XV «Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів».

Актуальні проблеми кримінальних правопорушень проти журналістів у є працях П. Берзіної, Р. І. Верескі, О. І. Готіна, І. О. Зінченко, О. І. Н. Красильникова, С. І. Лихової, В. І. Павликівського, Є. Письменського та ін.

В результаті прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій законної професійної діяльності журналістів» від 14 травня 2015 року до розділу XV Особливої частини Кримінального кодексу було внесено суттєві зміни. Після внесення відповідних змін професійна діяльність журналістів в Україні була захищена не однією статтею 171 Кримінального кодексу України, до якої також було внесено зміни. Відтепер кримінальні правопорушення проти журналістів можна виділити в окрему групу – погрози або насильство щодо журналіста (стаття 345-1), умисне знищення або пошкодження майна журналіста (стаття 347-1), посягання на життя журналіста (стаття 348-1) та взяття журналіста в заручники (стаття 9431). Це пов'язано з особливою категорією жертв кримінальних правопорушень.

Законодавець виділив підстави кримінальної відповідальності за напади на журналістів в окремі статті Кримінального кодексу, і навіть уточнив назву Частини XV як спеціального розділу, додавши вказівку «та кримінальні правопорушення проти журналістів». В. Р. Різник стверджує, що це чітко дає зрозуміти, що напади на журналістів не належать до кримінальних правопорушень проти влади державних органів, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, а становлять окрему, самостійну групу в рамках вищезгаданої статті

Кримінального кодексу [10, с. 3]. Окрім запровадження спеціальних норм, Кримінальний кодекс України було доповнено кваліфікуючими ознаками статті 163 (частина 2) та 375 (частина 2). Аналіз вищезазначених норм та судової практики їх застосування дозволяє зробити висновок, що «ці кримінальні правопорушення, як явища, характеризуються своєю поширеністю» [9, с. 15].

Під час війни роль журналістів стає особливо важливою. У контексті російсько-української війни, коли Україна змушена захищати свою територіальну цілісність від зовнішнього загарбника (російської федерації), особливої актуальності набуває питання дотримання прав і свобод її громадян та забезпечення гарантій їх реалізації. Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 10 грудня 1948 року, зазначає, що кожна людина при здійсненні своїх прав і свобод може підлягати лише таким обмеженням, які встановлені виключно з метою належного визнання та поваги до прав і свобод інших та задоволення загальних і справедливих вимог громадського порядку, визначених законом [8, с. 566-567]. У свою чергу, Конституція України встановила дуже широкий перелік невід'ємних прав і свобод людини і громадянина, який включає гарантію права кожної людини на свободу думки і слова, вільно висловлювати свої думки та переконання, а також право вільно збирати, зберігати, використовувати та поширювати інформацію усно, письмово або будь-яким іншим способом, обраним Конституцією України. Водночас ці гарантії, права та свободи захищені нормами Кримінального кодексу України, які, зокрема, встановлюють відповідальність за порушення щодо журналістів.

Перспективним напрямком впливу на злочинність має бути усунення бажання вчиняти кримінальне правопорушення [5, с. 7-8]. Одним із таких методів є погроза кримінальною відповідальністю [11, с. 2584-285]. Кваліфікація кримінального правопорушення означає «встановлення повної відповідності, його ознак, що передбачає відповідальність за вчинення цього конкретного злочину» [6, с. 20]. Тобто, кваліфікація кримінального правопорушення полягає у знаходженні (визначенні) статті Кримінального кодексу (його статей, частин або пунктів), яка передбачає відповідальність за вчинене суспільно небезпечне діяння.

За словами Ю. В. Сподарик «... правильна кваліфікація кримінального правопорушення означає застосування закону, який повністю відповідає скоєному злочину, правильно оцінює дії злочинця, відображає інтереси суспільства та захищає права та свободи особи» [12, с. 142]. Зрештою, важливою умовою діяльності журналістів є створення надійної та ефективної системи кримінального права для захисту свободи слова від злочинів та кримінальних правопорушень за порушення прав журналістів [3, с. 164; 2, с. 59; 1, с. 59].

У контексті з'ясування мети кримінального правопорушення, законність професійної діяльності журналіста потребує більшої уваги, оскільки відповідь на це питання фактично визначає результат кримінального процесу, зокрема: визначення вини особи у вчиненні зазначеного кримінального правопорушення. У слідчій практиці трапляються випадки, коли справу закривають через від-

сутність у діях злочинця ознак кримінального правопорушення, передбаченого відповідними статтями. Кримінального кодексу України, оскільки потерпілий не вважається журналістом. За таких обставин законність дій журналіста є сумнівною. Важливою умовою притягнення журналіста до кримінальної відповідальності за посягання на його діяльність є визначення суспільного інтересу в його діях, оскільки це має велике значення для оцінки правомірності дій потерпілого та, отже, впливає на кваліфікацію злочинця [6, с. 25].

Отже, для правильної кваліфікації кримінальних правопорушень відповідно до ст.ст. 171, 345-1, 347-1, 348-1, 349-1, ч. 2 ст. 163, ч. 2 ст. 375 Кримінального кодексу України, які посягають на професійну діяльність журналістів, перш за все вимагає встановлення факту того, що потерпілий є журналістом. По-друге, необхідно, щоб діяльність журналіста була законною, тобто діяльність журналістів має бути спрямована на реалізацію своїх повноважень у сфері інформації та здійснюватися засобами та у порядку, встановлених законом, інакше вищезазначена кваліфікація буде виключена на підставі вищезазначених складових. По-третє, необхідно розрізняти такі, здавалося б, ідентичні категорії, як «діяльність журналіста (професійна діяльність)» та «журналістська діяльність» [12, с. 142].

Основним безпосереднім об'єктом цього кримінального правопорушення є зв'язки з громадськістю, які забезпечують законну професійну діяльність журналістів. Суспільна небезпека аналізованого діяння полягає в порушенні конституційного права громадян на свободу думки і слова, вільно висловлювати свої думки та переконання. Як наслідок, порушуються основні принципи інформаційних відносин, а саме: гарантування права на інформацію; прозорість, доступ до інформації та свобода обміну; об'єктивність інформації; повнота та точність, законність отримання, використання, розповсюдження та зберігання інформації. Водночас, вчинення відповідних протиправних дій часто супроводжується образами на адресу журналістів; конфіскація, знищення або пошкодження їхнього майна; погроза або застосування фізичного насильства, хуліганство тощо, враховуючи, що додатковими факультативними об'єктами кримінального правопорушення можуть бути суспільні відносини, що забезпечують правовий захист життя, здоров'я, честі, майна журналіста, громадського порядку тощо [7, с. 11].

Р. С. Веприцький та Є. О. Гладков наголошують на тому, що «об'єктивний аспект перешкодження законній професійній діяльності журналістів починається з дії чи бездіяльності особи та відбувається за конкретних обставин, у конкретних місцях, з використанням конкретних методів, засобів чи способів вчинення цього злочину» [4, с. 34].

Беручи до уваги вище викладене, зазначаємо, що кримінальні правопорушення проти журналістів є суспільно небезпечними діями, що порушують встановлений порядок відносин та основні принципи суспільної моралі, та виражаються у посяганні на свободу слова в Україні та особисту недоторканність.

Основним безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення є зв'язки з громадськістю, які забезпечують законну професійну діяльність журналістів. Соціальна небезпека кримінальних правопорушень проти журналістів полягає не лише в порушенні їхніх прав, а й у шкоді, яку вони завдають іншим важливим соціальним цінностям, таким як забезпечення свободи слова, здоров'я та особистої гідності.

Кримінальні правопорушення проти журналістів спрямовані не лише на представників певної професії, а й на здатність суспільства в цілому отримувати необхідну та об'єктивну інформацію, що набуває безпрецедентного значення в умовах воєнної ситуації. Кваліфікація таких правопорушень вимагає комплексного підходу, що включає оновлення законодавчої бази, зниження соціальної стигми та активне запобігання таким кримінальним правопорушенням. Ефективний захист прав журналістів можливий лише за умови співпраці держави, правоохоронних органів та суспільства.

Список використаних джерел:

1. Боровик А. В. Кваліфікований склад опору: актуальні питання кримінальної відповідальності. *Право і суспільство*. 2023. № 1. С. 288-296.
2. Боровик А. В. Безпосередні основні об'єкти кримінальних правопорушень проти представників влади. *Публічне право*. 2022. № 2 (46). С. 59-72.
3. Боровик А. В. Класифікація кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальних правопорушень проти журналістів. *Нове українське право*. 2022. Вип. 2. С. 163-176.
4. Веприцький Р. С., Гладкова Є. О. Кримінально-правовий аналіз злочинних посягань на свободу слова та перешкоджання професійній діяльності журналістів : наук.-метод. рек. Харків : нац. ун-т внутр. справ, 2016. 68 с.
5. Джужа О. М. Світові кримінологічні системи запобігання злочинам. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 1 (110). С. 7-12. URL: <https://scientbul.naiu.kiev.ua>
6. Заєць І. С., Марко С. І. Особливості кримінальної відповідальності за перешкоджання професійній діяльності журналістів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1 (114). С. 19-30.
7. Кваліфікація та розслідування кримінальних правопорушень проти журналістів : практ. посіб. / А. А. Вознюк, Р. О. Мовчан, А. О. Антощук та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. 114 с.
8. Правове забезпечення оперативно-розшукової діяльності : хрестоматія / за заг. ред. В. В. Кузнецова. Ужгород : РІК-У, 2022. 660 с.
9. Проблеми розслідування та судового розгляду кримінальних справ, пов'язаних із порушенням професійних прав журналістів в Україні : аналітичний звіт / Опришко Л. В., Вдовенко О. М. Київ : ГО «Платформа прав людини», 2019. 66 с.

10. Різник О. Р. Кримінально-правова характеристика складів злочинів, що пов'язані з незаконним позбавленням волі : дис. ... доктора філософії : 081 Право. Львів, 2023. 248 с.

11. Сийпловік М. В., Кузнецов В. В. Особливості кваліфікації незаконного позбавлення волі або викрадення людини представником влади в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія : Право*. 2024. Вип. 84. ч. 3. С. 383-392.

12. Сподарик Ю. В. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти журналістської діяльності. *Актуальні проблеми держави і права*. Одеса : Гельветика, 2021. Вип. 92 С. 141-150.

Ключові слова: журналісти, кримінальне правопорушення, кваліфікація кримінального правопорушення, медіа, об'єктивна сторона, об'єкт кримінального правопорушення, суспільні відносини.

Keywords: journalists, criminal offense, qualification of a criminal offense, media, objective side, object of a criminal offense, public relations.

Гончарова-Парфьонова Ольга Олегівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри кримінального права*

ПРОВОКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В СПІВВІДНОШЕННІ З ІНСТИТУТОМ СПІВУЧАСТІ

Одним із кримінальних правопорушень проти правосуддя виступає провокація кримінального правопорушення, водночас у теорії кримінального права та в судовій практиці немає однозначного розуміння цього суспільно небезпечного явища.

Наприклад, теорія кримінального права радянських часів переважно трактувала провокацію кримінального правопорушення як різновид підбурювання, виключно в контексті співучасті у кримінальному правопорушенні. До прикладу, подібний підхід аргументував О. Ф. Бантишев, наполягаючи, що провокація є окремим випадком підбурювання та вимагає притягнення до кримінальної відповідальності особи, яка її вчинила за правилами кваліфікації дій підбурювача [1, с. 105-112].

Однак, з часом було напрацьовано альтернативне бачення правової природи провокації кримінального правопорушення як самостійного по відношенню до інституту співучасті явища. Так, наприклад, подібне бачення вдало розкривається через визначення ознак провокації, до яких А. І. Альошина відносить прагнення провокатора до настання негативних наслідків для особи, яку він провокує; реалізація за рахунок односторонньої умисної діяльності з боку винної у вчиненні кримінального правопорушення особи, що не охоплює свідомість